

שנת שמיטה
דפי תכנון לקראת חידון
כיתות א-ב

מתי??

התורה מספרת לנו שכמו שבת כך השמיטה מגיעה פעם בשבע שנים. (ויקרא פרק כ"ה)

ג וְשֵׁשׁ שָׁנִים תַּזְרַע עֲדָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר פְּרֶמֶד וְאַסַּפְתָּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ. **ד** וּבַשָּׁנָה הַשְּׂבִיעִית שָׂבַת שְׂפָתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שְׂבַת לָהּ

שנה 1
שנה 2
שנה 3
שנה 4
שנה 5
שנה 6
שנה 7 - שמיטה!

!!שבת

● חשבו מה דומה בין שבת לשמיטה (חוץ מזה ששניהם במספר 7)!

מהן החיובים החקלאיים??

(1) התורה מצווה אותנו במצוות חקלאיות (קשורות לאדמה) בשנת השמיטה:

מה אסור מן התורה - ויקרא פרק כ"ה
עֲדָה לֹא תַזְרַע וְכַרְמֶךָ לֹא תִזְמַר. **ה** אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת-עֲנָבֵי נִזְיָרְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׂפָתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ

וכרמך לא תזמר
(זמירה - גיזום של
כרם, כדי שענבים
משובחים יצמחו)

עֲדָה לֹא תַזְרַע

ענבי נזירך לא תבצר
(בצירה - קטיף ענבים)

ספיח קצירך לא תקצור

ממקומות אחרים אנו לומדים שגם אסור

ולנטוע

לחרוש

(2) בנוסף לאיסורים של התורה החכמים ("דרבנן") גם אסרו עבודות חקלאיות בשנה זו.

חכמינו קבעו שני כללים:

- אם מטרת הפעולה החקלאית היא להשביח את הצמח היא אסורה.

- ניכוש, אסור (אם זה לה להגן על חיי הצמח)

- לזבל ולדשן אסורים (אלא אם כן זה להציל את הצמח)

- גיזום של שיח נוי (ורדים) לשם השבחה אסור

- אם מטרת הפעולה החקלאית היא לשמור על צמח קיים - שהוא לא ימות - היא מותרת.

ולכן...

לכסח את הדשא - מותר להשקות את השדה (בכמות סבירה) - מותר

- המצוות והכללים האלה נכונים לגבי האיכר עם שדה גדול ביותר ולאדם הפרטי בגינת נוי שלו.

3) טיפול בעציצים

ההלכה מתייחסת לשני סוגי עציצים -

א) "עציץ נקוב" (שיש לו חור)

- עציץ כזה **אסור מן התורה** לשים על האדמה בגינה בשמיטה (זה דומה לזריעה).
- אם הוא על האדמה עוד לפני שמיטה - מותר להשקות ולטפל בו כמו שיח בשמיטה
- אם הוא בבית, עדיף שהוא לא ישב על הרצפה הצמוד לאדמה אבל על שולחן מותר לטפל בו.

ב) עציץ שאינו נקוב (עציץ שאין לו חור)

- עציץ כזה אסור מן החכמים לשים על האדמה בשמיטה .
- אם הוא על האדמה עוד לפני שמיטה - מותר להשקות ולטפל בו כמו שיח בשמיטה
- אם הוא בבית, מותר לטפל בו כמו בכל שנה.

קדושת הפירות

פירות של שנת השמיטה הם קדושים ויש להם דינים מיוחדים:
(1) בעל השדה חייב "להפקיר" את הפירות שלו ולאפשר לכל מי שרוצה לבוא ולקחת!

(2) יש לאכול וליהנות מפירות השביעית בדרך אכילה רגילה.

(2) אסור לעשות סחורה בפירות שביעית!

(3) אסור לזרוק שאריות לפח רגיל - רק לפח שמיטה!

פח רגיל "פח שמיטה"

(4) לא מוציאים פירות של שנת השמיטה לחוץ לארץ.

איזה פירות נחשבים כקדושים בקדושת שמיטה וחייבים במעשים שלמדנו עליהם בעמוד הקודם ??

ירקות: כל ירק **שקוטפים** בשנת שמיטה הוא קדוש בשמיטה.
אם קוטפים את זה מיד לפני או מיד אחרי שמיטה - אינו קדוש

פירות האילן: כל פרי שה**חנטה** שלו (תחילת יצירת הפרי עצמו)
היתה בשמיטה הוא קדוש.
אם החנטה היא לפני שמיטה וקטיפה בשמיטה - אינו קדוש.
אם החנטה בשמיטה וקטיפה לאחר שמיטה - קדוש!

תבואה + ענבים: כל מה שהגיע לשליש גידול בשנת שמיטה הוא קדוש.
אם זה הגיע לשליש גידול לפני שמיטה ונקטף בשמיטה - אינו קדוש.
אם זה הגיע לשליש גידול בשמיטה והוא נקטף לאחר השמיטה הוא קדוש.

עצי הסקה: אין בהם קדושה

פרחי נוי שאין בהם ריח: אין בהם קדושה

פתרונות:

אם אסור לזרוע ולקצור, ואסור למכור פירות וירקות של שמיטה, כיצד אנו מוצאים שבמכולת, בסופר, ובשוק מוכרים פירות וירקות??
מאיפה אלה באו, מה קרה לשמיטה?

(1)

יבול של שנה השישית מותר לאכול אותו במשך שנת השמיטה. אין בו קדושת שביעית כי הוא לא משנת המשיטה.

2)

חלק מהפירות וירקות בשנת שמיטה בא מחוץ לארץ.
אין בהם קדושת שמיטה כי זה לא מארץ ישראל.

(3)

למדנו שמותר לגדל צמחים בעציץ בבית בשנת שמיטה. לכן מותר לגדל יקרות בחממות על מצע שמנותק מהאדמה. חלק מהירקות בשוק בשנת שמיטה הם מחממות.

אין בפירות וירקות אלה קדושה בשמיטה כי הם לא גדלו ממש על אדמת ארץ ישראל.

(4)

"אוצר בית דין"
יש פירות שגדלים בשנת שמיטה בלי שמישהו זרע או שתל אותם.
דרך לחלק אותם בצורה שווה בין אנשים היא "אוצר בית דין".
בית הדין ממנה אדם יקטוף את הפירות ויביא אותם לשוק.

וכיצד מוכרים אותם אם הם פירות שמיטה? המחיר של הפירות הוא עבור העבודה של הפועל של בית דין ולא עבור הפרי עצמו. כך מחלקים את הפירות גם לאלו שלא מגיעים לשדות! **פירות אלה קדושים כי הם פירות שנת שמיטה!**

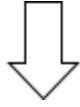
(5) היתר מכירה

בפתרון זה יהודי חקלאי מוכר את שדהו ללא יהודי. כאשר השדה בבעלות הלא יהודי, היהודי יכול לעשות חלק מהעבודות האסורות.
אחרי השמיטה השדה חוזרת להיות של היהודי. יש אלו מתנגדים לזה כי אומרים שאסור למכור ארץ ישראל. התומכים אומרים שזה דווקא כדי לחזק את החקלאות בארץ, ולכן מותר. **פירות של 'היתר מכירה' אינם קדושים כי הם מקרקע של לא יהודי.** (אבל יש אלו שעדיין נזהרים בפירות וירקות אלה לשמור עליהם בקדושה.)

הברכה לשומרי שביעית

(1) חכמינו נתנו ביטוי לקושי שיש בשמירת שביעית. דרך מדרש הם דרשו שגיבור אמיתי הוא אדם ששומר שמיטה:

"גיבורי כוח עושה דברו":
אומר רבי יצחק נפחא
?"מי בימינו נקראים גיבורי כוח עושים את דבר ה
אלו הם שומרי השמיטה, שומרי שביעית
??ומדוע שומרי שביעית הם גיבורי כוח
בדרך כלל אדם עושה מצוה למשך יום אחד
לפעמים הוא מקיים מצוה שבוע שלם
ואולי אפילו למשך חודש
??אבל שנה שלימה
וזה ששומר את שנת השמיטה
רואה את השדה שלו בלי צמחים, שדה בור
ורואה את הכרם שלו נותן מעט פירות במשך שנה שלימה
?ואינו מתאונן - האם יש גיבור גדול מזה

(2) בתורה אנו מוצאים שה' מברך אותנו על שמירת השמיטה

- אודות השמיטה אומרת התורה:

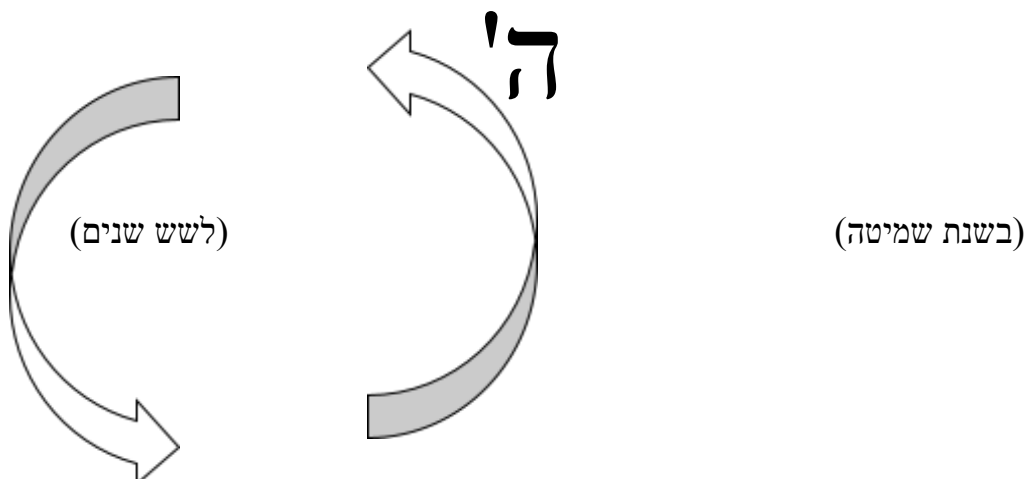
"וְצִוִּיתִי אֶת-בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וַעֲשֵׂת אֶת-הַתְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים."

התורה מבשרת לנו שה' יברך את היבול של שנה השישית של כל מי שיפסיק לעבוד בשמיטה. האוכל שנצטרך לשנה השמיטה וגם לשנה שאחריה יהיה זמין לנו באוצרות שלנו מפני הברכה המיוחדת של ה' ביבול של לפני השמיטה.

לשלוש

שנים:

- התורה מספרת שאם אנו כעם נשמור את השמיטה ה' יברך אותנו שנמשיך לחיות על ארץ ישראל. אבל אם לא נשמור את השמיטה נצא לגלות. אפשר להסביר את זה במשל של מלווה ולוה: מלווה נותן ללווה הלוואה של 6 שנים. בשנה השביעית הוא מבקש את ההלוואה בחזרה. אם הלווה מחזיר את ההלוואה בשנה השביעית, אז המלווה יראה שהלווה הוא אמין, אפשר לסמוך עליו, והוא יתן לו עוד הלוואה לעוד שש שנים. אבל אם הלווה אינו מחזיר את ההלוואה אז המלווה לא יסכים לתת לו הלוואה חדשה. כך ה' שהוא אדון כל הארץ נותן לנו את הארץ כהלוואה לשש שנים. אם "נחזיר" לו את האדמה בשנת שמיטה, (לא נעבוד את האדמה) הוא ימשיך להחזיר לנו את הארץ לעוד שש שנים, וכך נמשיך לחיות בארץ. אבל אם לא נחזיר את הארץ בשנת שמיטה (נעבוד את האדמה) אז ה' לא יתן לנו שוב את ההלוואה, ונצא לגלות.

עם ישראל

שמיטת כספים

בשנת שמיטה יש מצוה מיוחדת הנקראת "שמיטת כספים". לפי מצוה זו אם אדם מלווה לחברו כסף ועבר שנת השמיטה, אסור למלווה לדרוש את הכסף בחזרה!

הלווה בודאי עדיין יכול להחזיר את ההלוואה, אבל כאשר הוא יחזיר את הכסף המלווה צריך לומר "משמט אני" כלומר אני מוחק לך את ההלוואה. אם הלווה בכל זאת רוצה להחזיר המלווה יכול לקחת את הכסף. התורה יודעת שאנשים אולי יפסיקו לתת הלוואות לפני שמיטה כי יפחדו שהם לא יקבלו את כספם בחזרה. לכן התורה אומרת שאנחנו נקבל ברכה מיוחדת כאשר נמשיך לתת הלוואות ולדאוג לעניים.

פרוזבול

לפני כאלפיים שני חי רב חשוב בשם הלל. הוא שמ לב שעשירים הפסיקו לתת הלוואות לעניים בדיוק כפי שהתורה דאגה. לכן הוא תיקן תקנה מיוחדת שנקראת פרוזבול (מילה יוונית שפירושה הוא 'תקנה לעשירים ולעניים'). בתקנת הפרוזבול המלווה חותם על שטר מיוחד ומכריז שבית דין יגבה את הכסף במקומו מהלווה, ומבית הדין הוא יקבל את כספו בחזרה. לפי תקנה זו המלווה עדיין לא גובה את הכסף באופן ישיר אבל הוא כן מקבל את הכסף שלו בחזרה.

טעמי השמיטה

יש סיבות רבות וטעמים שונים לשנת השמיטה. הרבה מהם מיועדים להשפיע עלינו ולשפר את המידות הטובות שלנו!

- בשמיטה אנו מכירים שה' הוא אדון כל הארץ.
אנו מראים שאנו מאמינים שה' ברא את העולם והוא הנותן כוח לפירות, ירקות, וכל היכול לצמות.
- בהפקר השדה אנו לומדים שתי מידות:
 - דאגה לעניים - השדה פתוח לכולם, ובמיוחד לאלה שאין להם שדה.
 - וותרנות - אני מוכן לוותר ולחלק עם האחרים ממה שיש לי!חשבו כיצד אפשר ליישם את המידה הזאת בחייכם גם אם אין לכם אדמה!
- בהפסקת העבודה אנו מראים שאנו מכבדים את האדמה, נותנים גם לה לנוח. בכלל אנו לומדים על החשיבות לכבד את הסביבה.

אלו שלא עובדים מקבלים שנה שלמה לנוח בעצמם ולהוסיף זמן ללימוד תורה.